

Anadolu Türk Eğitim Dergisi Cilt 3, Sayı 1, 88-108.	Anatolian Turk Education Journal Volume 3 Issue 1, 88-108.
ISSN:2867-5314	
http://www.anadoluturkegitim.com	

ÖĞRETMENLERİN PROGRAM OKURYAZARLIKLARI İLE ÖĞRETİM PROGRAMINA BAĞLILIKLARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Ayşenur

BONCUK¹³

Gaziantep Üniversitesi
Türkiye

Makale Türü: Araştırma Makalesi

Makale geliş tarihi: 08.06.2021

Makale kabul tarihi:20.06.2021

Özet: Bu çalışma, öğretmenlerin program okuryazarlıkları ile öğretim programına bağlılıkları arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlamaktadır. Çalışmada Gaziantep ili merkezindeki okullarda görev yapan 394 öğretmen yer almıştır. Çalışmada yer alan öğretmenlerin belirlenmesinde küme örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Öğretmenlere Bolat (2017) tarafından geliştirilen “Eğitim Programı Okuryazarlığı Ölçeği” ve Yaşaroğlu ve Manav (2015) tarafından geliştirilen “Öğretim Programına Bağlılık Ölçeği” uygulanmıştır. Ölçeklerden elde edilen veriler doğrultusunda öğretmenlerin program okuryazarlığı ve öğretim programına bağlılık düzeyleri cinsiyet, eğitim düzeyi ve mesleki kıdem değişkenleri açısından SPSS® 22.0 programı ile analiz edilmiştir. Yapılan analizler sonucunda öğretmenlerin program okuryazarlık düzeyi ve öğretim programına bağlılık düzeyleri genel olarak yüksek tespit edilmiştir. Program okuryazarlığı ve öğretim programına bağlılık düzeylerinin her ikisinde de cinsiyet değişkeni açısından anlamlı bir farklılık tespit edilmezken eğitim düzeyi ve mesleki kıdem değişkenleri açısından anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Öğretmenlerin program okuryazarlığı düzeyi ile öğretim programına bağlılık düzeyleri arasındaki ilişki ise pozitif yönde yüksek düzeyde anlamlı çıkmıştır. Son olarak araştırmanın ana amacını doğrultusunda program okuryazarlığının öğretim programına bağlılık üzerinde etkisi doğrusal olarak analiz edilmiş ve analizler sonucunda program okuryazarlığının öğretim programına bağlılık üzerinde anlamlı etkisinin olduğu yani yordayıcısı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Eğitim programı, öğretim programı, program okuryazarlığı, programa bağlılık

Bu makaleye atıf yapmak için: Boncuk, A. (2021). Öğretmenlerin Program Okuryazarlıkları ile Öğretim Programına Bağlılıkları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, *Anadolu Türk Eğitim Dergisi*, 3(1), 88-108.

13Sorumlu Yazar- Ayşenur BONCUK, Gaziantep Üniversitesi, Yüksek Lisans Öğrencisi, sepsenur@hotmail.com
ORCID NO: 0000-0002-1158-5396

Anadolu Türk Eğitim Dergisi Cilt 3, Sayı 1, 88-108.	Anatolian Turk Education Journal Volume 3, Issue 1, 88-108.
ISSN: 2867-5314 http://www.anadoluturkegitim.com	

EXAMINATION OF THE RELATIONSHIP BETWEEN TEACHERS ' PROGRAM LITERACY AND THEIR COMMITMENT TO THE CURRICULUM

Ayşenur

BONCUK¹⁴

Gaziantep University
Turkey

Article Type: Research Article

Received Date: 08.06.2021

Accepted Date: 20.06.2021

Özet: This study aims to examine the relationship between teachers ' program Literacy and their commitment to the curriculum. The study involved 394 teachers working in schools in the center of Gaziantep province. Cluster sampling method was used to determine the teachers involved in the study. The "Education Program Literacy scale" developed by Bolat (2017) and the "commitment to the curriculum scale" developed by Yaşaroğlu and Manav (2015) were applied to the teachers. According to the data obtained from the scales, teachers ' level of Program Literacy and commitment to the curriculum was analyzed with the SPSS ® 22.0 program in terms of gender, educational level and professional seniority variables. As a result of the analysis, the literacy level of teachers and their level of commitment to the curriculum were found to be generally high. No significant differences were found in terms of gender variables in both Program Literacy and curriculum adherence levels, while no significant differences were found in terms of educational level and professional seniority variables. The relationship between teachers ' level of program Literacy and their level of commitment to the curriculum was positively significant at a high level. Finally, in line with the main purpose of the research, the effect of Program Literacy on adherence to the curriculum was linearly analyzed, and the analysis concluded that program literacy has a significant effect on adherence to the curriculum, that is, a predictor.

Keywords: *Education program, curriculum, program literacy, curriculum fidelity*

To cite this article: Boncuk, A. (2021). Öğretmenlerin Program Okuryazarlıkları ile Öğretim Programına Bağlılıkları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, *Anatolian Turkish Education Journal*, 3(1), 88-108.

Giriş

Eğitimin belirli doğrultularda hedefleri oluşturulmuştur ve eğitim programlı bir şekilde öğrenme-öğretme yaşantılarını içermektedir. Eğitim çalışmalarının düzenlenmesinde ise eğitim programları oldukça önemli bir eğitsel kılavuz görevi görmektedir (Bolat, 2017). Eğitim programları, eğitimin verimliliği ortaya koyan ve bu noktada geri dönüt imkânı da sağlayan önemli bir unsurdur. Bu unsur ile öğretmenlerin yol haritalarını belirleyebilmeleri ve eğitim paydaşlarının net olarak istedik davranışlarını ortaya koyabilmeleri sağlanabilmektedir (Bolat, 2014). Eğitim programı en yalın ifadeyle öğrenmenin “ne, niçin, nasıl ve ne zaman” boyutlarıyla birlikte öğrenciye açıklanmasıdır. Eğitim programları sayesinde öğrenciler faydalı öğrenme çıktılarını elde edebilmektedir. Ayrıca eğitim programları toplumsal talepleri ve hükümet politikalarını da dikkate alarak bunları gerçekleştirmeye çalışan yasal bir araçtır. Bu araç sayesinde toplumun temel sorunları (sosyal, kültürel ve ekonomik) çözüme kavuşabilmektedir. Eğitim programı, toplum tarafından değerli kabul edilen şeylerin çocuklara aktarılması için kullanılan politik tabanlı teknik bir belge olarak da tanımlanabilmektedir (Stabback, 2016; Sarıgöz ve Özkartal, 2016). İstelik özelliklerin kazandırılması için gerekli tüm öğrenme yaşantıları bireylerin ihtiyaçları ve toplumun beklentileri de dikkate alınarak eğitim programında tanımlanmaktadır (Ertürk, 1979; Demirel, 1999; Varış, 1996; Olivia, 2009; Sarıgöz, 2016; Ornstein ve Hunkins, 2017). Eğitim programında tanımlanan bu yaşantıların öğrenme-öğretme süreci üzerinde önemli bir etkisi olacağından öğretmenler tarafından doğru algılanarak anlamlandırılması ve amacına uygun olarak eğitim ortamına entegre edilmesi gerekmektedir. Bu noktada, bu gereklilik doğrultusunda, öğretmenlerin program okuryazarlık düzeyinin yüksek olması gerektiği sonucuna ulaşılmaktadır. Çünkü artık kabul edilmiş bir gerçeklik var ki o da eğitimin yetiştireceği gelecek nesillerin kalitesi ile öğretmen niteliğinin doğru orantılı olduğudur (Özer ve Alkan, 2017). Eğitim programları öğretmene rehberlik eden, öğrencilerin kazanmaları gereken bilgi, beceri ve tutumları içeren çerçevedir (MEB, 2017). Ve bu programların başarısı öğretmenlerin programa karşı sorumluluklarını yerine getirebilme yeteneğine bağlıdır (Arı, 2010; Özer ve Acar, 2011).

Okuryazarlık becerisinin temel anlamda okuma ve yazma eylemiyle başladığı bilinmektedir. Okuma ve yazma eylemi genel olarak bir dille ilişkilendirilse de bir yeterlilik alanına ilişkin de olabileceği göz ardı edilmemelidir (Dönger ve Sarıgöz, 2017). Bir yeterlilik alanıyla ilişkilendirilen okuryazarlık becerilerinin gelişebilmesi için gerekli bazı unsurlar bulunmaktadır. Önal (2010) okuryazarlık becerisinin gelişebilmesi için gerekli unsurları:

- “Gerçekleri görebilme, konuşabilme, ifade edebilme”
- “Çevreyi anlamlandırabilme ve bireysel anlamları oluşturabilme”
- “Bilgiyi kullanabilme ve yeni düşünceler üretebilme”

- “Sistemleri kullanabilme, birleştirebilme ve bunlardan yeni anlamlar ortaya koyabilme”
- “Edinilen bilgiyi davranışlara yansıtabilme ve kullanabilme”
- “Güncel bilgi ve becerilere sahip olabilme” biçiminde sıralamaktadır.

Öğretmenlerin programa ilişkin görev ve sorumluluklarını yerine getirebilmeleri için bu becerilere sahip olmanın yanı sıra uyguladıkları programı çok boyutlu bilme, uygulayabilme, programı gerekirse geliştirebilme ve programa ilişkin tutumunu içeren program okuryazarı olmaları gerekmektedir (Yar Yıldırım, 2020).

Eğitim programı öğretim programını, Türk Milli Eğitiminin amaçlarını, temel ilkelerini, programın yaklaşımını, vizyonunu, misyonunu, öğretmenlere, öğrencilere ve velilere yönelik önerilerini, programın nasıl değerlendirileceğini içeren sistematik plandır (Bay, Döş, Kahramanoğlu ve Özpolat, 2017). Bu tanım doğrultusunda eğitim programının bir alt basamağı olarak “öğretim programı” görülebilmektedir. Öğretim programı bir disipline ait öğrencilere kazandırılması hedeflenen bilgi, beceri, tutum ve değerlerin sistematik ve planlı bir şekilde hazırlanması ile ortaya konulan halidir. Öğretim programlarının çeşitli türleri vardır. Örneğin Houang ve Schmidt’e (2009) göre öğretim programı, merkezden toplumsal vizyon göz önünde bulundurularak hazırlanan “yazılı program”, sınıf içinde öğretmen tarafından yürütülen “öğretilen program” ve son olarak öğrencilerin elde ettiği kazanımlar ve ulaşılan akademik başarı ile ilgili olan “öğrenilen program” olarak adlandırılmaktadır.

Programın hedeflenen ile uygulanan şekli arasındaki benzerliğine programa bağlılık denmektedir (Bay, Döş, Kahramanoğlu ve Özpolat 2017). Bümen, Çakar ve Yıldız (2014) program bağlılık kavramını, “programların hedeflenenle uygulanan şekli açısından, okullarda paydaşlar tarafından aslına sadık kalınarak uygulanması” olarak tanımlamaktadır (Bümen, Çakar ve Yıldız, 2014). Dane ve Schneider (1998) programa bağlılık (program integrity) kavramını kullanarak üzerinde çalışmış ve ilköğretim ile ortaöğretim düzeyinde önleyici programlara (bağımlılık yapan madde kullanımı, ilacın kötüye kullanımı vs.) yönelik 162 çalışmada sıklıkla ölçülen bağlılık öğelerini incelemişlerdir. Bu incelemelere dayalı olarak programa bağlılığın aşağıda belirtildiği gibi beş farklı yönü olduğunu ortaya koymuşlardır. Bunlar:

1. Uyma (adherence), yeniliğin programın aslına uygunluğudur.
2. Miktar (exposure), programın ne ölçüde uygulandığının göstergesidir. Ör. uygulanan oturum sayısı, uzunluğu veya sıklığı.
3. Dağıtımın Kalitesi (quality of delivery), program öğelerinin ne kadar etkili uygulandığı ile ilgilidir.

4. Katılımcıların İstekliliği (participant responsiveness), katılımcıların uygulamalara nasıl dahil edildiği ile programın katılımcıların ilgi ve dikkatlerini çekme derecesinin ifadesidir.

5. Program Farklılaşması (program differentiation), programın dayandığı teori ve uygulamalarının onu diğerlerinden farklı kılan yönlerinin belirlenmesi ile ilgilidir (Dane ve Schneider, 1998).

Etkili öğrenme yaşantılarının oluşması, iyi geliştirilmiş ve aksaklıkları giderilmiş öğretim programları (Erden, 1998) ile bu programların uygulamaya bağlılık ile uygulanması sayesinde gerçekleşebilmektedir (Clements, Sarama, Wolfe, ve Spitler, 2015; Layzer, Rosapep, ve Barr, 2014). Araştırmalara göre programa bağlılığın yüksek olduğu uygulamalar düşük olanlara kıyasla daha etkili olma eğilimindedir (Elliott ve Mihalic, 2004; Gresham, Gansle ve Noell, 1993). Ayrıca öğretmenlerin programa bağlılık düzeyleri ile öğrenci başarısı arasında da bir ilişki söz konusudur (O'Donnell, 2008). Uluslararası sınavlardaki öğrenci başarısı ile öne çıkan ülkelerden biri olan Singapur'da fen programındaki yeniliklerin öğretmenler tarafından bağlılıkla uygulanmasını araştıran Lee ve Chue (2013), uygulamaların öğretim programına tatmin edici oranda bağlılıkla gerçekleştirildiği sonucuna ulaşmışlardır. Diğer bir yandan öğretim programına bağlılık programın değerlendirilmesi, bir müdahalenin nasıl işlediğinin belirlenmesi, iyileştirmelerin ve uygulamaların etkililiğinin yordanabilmesi, istedik sonuçlara ulaşma ve nihai olarak eğitim-öğretim faaliyetlerinde kalitenin sağlanması açısından da önemli görülmektedir. Ancak Burakgazi, 2019 yılında yapmış olduğu çalışmada, programa bağlılığın körü körüne değil, nitelikli olması halinde anlamlı olacağına dikkat çekmiştir. Burada bahsedilen “programa nitelikli bir bağlılık”, iyi bir öğretim programının dayandığı temel hususlar arasında olan “esneklik”, “çerçeve özelliği”, “işlevsellik” gibi ilkeler dahilinde kültüre ve ihtiyaçlara uygun hale getirilmiş bir bağlılıktır.

Eğitimin kalitesinin belirlenmesi ve yönlendirilmesinin sağlanmasında, eğitim liderlerinin yol haritasının belirlenmesinde, istedik davranışların net olarak belirlenerek eğitimcilere rehberlik etmesinde en önemli eğitsel kılavuz eğitim programlarıdır (Bolat, 2017). Eğitim programlarının eğitimin 4 temel ögesinin (hedef-içerik-eğitim durumları-ölçme ve değerlendirme) işlevsel olabilmesi için düzenlendiği düşünüldüğünde bu programların nihai ve aktif uygulayıcılarının da öğretmenler olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Eğitim programları, öğretim sürecinin planlanmasında öğretmenlerin en büyük kaynağıdır. Öğretmenlerin öğretimi planlama, uygulama ve değerlendirme aşamalarının eğitim programında belirtilen hedefler ve ilkelerle örtüşmesi gerekmektedir. Bu nedenle de öğretmenlerin eğitim programından haberdar olmaları, programı takip etmeleri, programda yapılan yenilikleri dikkate alarak öğretim sürecinde güncellemeler yapabilmeleri

gerekmektedir. Bütün bunlar, programı okuma ve takip etme, uygulamaya dökme, program okuryazarlığı olarak ifade edilebilmektedir (Aslan, 2018).

Eğitimin niteliği ve kalitesinde eğitim programının önemi düşünüldüğünde, eğitimin nihai uygulayıcısı olan öğretmenlerin birer eğitim programı okuryazarı olması gerektiği ortaya çıkmaktadır. Bunun yanı sıra, öğretmenler eğitim programını takip edip yenilikleri dikkate alsalar bile hedeflenen program ile okulda uygulanan program arasında farklılıklar ortaya çıkabilmektedir. Yani öğretilmek istenilen program ile öğrenilen program tamamen aynı olmayabilir. Bu durumda “öğretim programına bağlılık” kavramı ortaya çıkmaktadır. Programların hedeflenenle uygulanan şekli açısından, okullarda paydaşlar tarafından aslına sadık kalınarak uygulanması öğretim programına bağlılık olarak tanımlanmaktadır (Bümen, Çakar ve Yıldız, 2014). Programın yapısal özellikleri (yaklaşım, amaçlar, disiplinler ve beceriler), programın temelleri ve programın temel öğeleri arasındaki ilişkinin programa bağlılığın düzeyini ortaya koyduğu düşünüldüğünde, programa bağlılık olmadığında hem programın değerlendirilmesinin hem de bu programa göre eğitim alan öğrencinin akademik başarısının değerlendirilmesinin sonuçları nitelikli çıkmayabilir (Bay, Kahramanoğlu, Döş ve Özpolat, 2017). Bu noktada öğretmenlerin eğitim programı okuryazarlık düzeyleri ile birlikte öğretim programına bağlılık düzeylerinin de yüksek olması gerektiği öngörülmektedir.

Öğretim programına bağlılığın ölçülmesinde 5 boyut belirlenmiştir (Dane ve Schneider, 1998): 1. Uyuma, 2. Miktar, 3. Dağıtımın Kalitesi, 4. Katılımcıların İstekliliği, 5. Program Farklılaşması. Programa bağlılığın ölçülmesinde sağlıklı sonuçlar elde edilmesi isteniyorsa bu beş öğenin de ölçülmesi gerekmektedir (Burakgazi, 2019). Bu beş öğeden sonuncusu olan “Program Farklılaşması (program differentiation)” öğesi, yeni öğretim programını, emsal ya da eski programlardan ayırt eden, kendine özgü kritik özellikler (ör. yeni öğretim programında yer alıp diğer programlarda bulunmayan modüller, bilgiler, beceriler, teknikler ve ölçme-değerlendirme yaklaşımları) olarak tanımlanmaktadır (Bümen, Çakar ve Yıldız, 2014). Bu öğenin, öğretim programına bağlılığın ölçülmesinde bir öğe olmasının yanı sıra program okuryazarlığı kavramı ile de ilişkili olduğu düşünülmektedir. Bu düşünceden hareketle program okuryazarlığının, öğretim programına bağlılık üzerinde bir etkisinden bahsedilebileceği söz konusudur.

Araştırmanın Önemi

Öğretmenlerin program okuryazarlığı becerisine sahip olmaları gerektiği düşünülmekte ve bu doğrultuda öğretmenlerin program okuryazarlık düzeylerinin belirlenmesi önemli görülmektedir. Çünkü bu düzeyden elde edilecek geri dönüt ile öğretmenlerin program okuryazarlığına yönelik çalışmaların yapılabileceği düşünülmektedir. Bunun yanı sıra uygulanan eğitim programının sağlıklı değerlendirilmesinin yapılabilmesi için de

öğretmenlerin takip ettikleri eğitim programı ile sınıfta uyguladıkları eğitim programının uyumlu olması, yani öğretmenlerin öğretim programına bağlı bir şekilde programı uygulamaları gerekmektedir (Bay, Döş, Kahramanoğlu ve Özpolat, 2017). Buradan hareketle öğretmenlerin eğitim programı okuryazarı olması ile birlikte öğretim programına bağlılık düzeylerinin de yüksek olması gerektiği sonucuna ulaşılmaktadır.

1970’li yıllarda alan yazına girmeye başlayan “öğretim programına bağlılık” kavramı ile ilgili araştırmalar, özellikle Türkiye’de, sınırlıdır. Eğitim-öğretimde birliği sağlamak adına en önemli rehber olan eğitim programının nihai uygulayıcısı olan öğretmenlerin programa bağlılıkları, hem uygulanan programın niteliği hakkında geri dönüt elde etmede hem de bu program içerisinde eğitim alan öğrencilerin akademik başarısının değerlendirmede oldukça önemlidir (Bümen, Çakar ve Yıldız, 2014). Bu nedenle son yıllarda literatürde öğretim programına bağlılığın tanımı, önemi, tarihsel gelişimi ile birlikte nasıl ölçüleceği hakkında çalışmalar da artmaya başlamıştır. Programa bağlılığa neden olan ögeler belirlenmiş ve her ögenin ayrı ayrı tanımlaması yapılarak, bağlılığın ölçülmesinde bu beş ögenin de dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir. Bu bilgiler ışığında, öğretmenlerin öğretim programına bağlılık düzeylerinin önemli olduğu sonucuna ulaşılmış ve çeşitli değişkenler açısından (cinsiyet, mesleki kıdem ve eğitim düzeyi) öğretmenlerin öğretim programına bağlılık düzeylerinin ölçülmesinin de önemli olduğu düşünülmüştür.

Araştırmanın bu düzeyler doğrultusunda, sınırlı sayıda çalışma bulunan “öğretim programına bağlılık” kavramı hakkında literatüre katkı sağlayacağı ve öğretim programına bağlılık düzeyleri üzerine farklı çalışmalara kaynaklık edebileceği öngörülmektedir. Ayrıca, öğretim programına bağlılığın ölçülmesi için belirlenen beş ögeden biri olan “program farklılaşması” ögesinin içeriğinin incelenmesi ile öğretim programına bağlılık ile program okuryazarlığı kavramı arasında bir ilişki olabileceği düşünülmüştür. Bu konu hakkında literatürde bir çalışma bulunamadığından, çalışmamızda program okuryazarlığı düzeyinin, öğretim programına bağlılık düzeyi üzerine etkisinin incelenmesi de hem literatüre katkı sağlaması hem de program okuryazarlığı düzeyi ile öğretim programına bağlılık düzeyinin artırılmasının gerekliliğinin belirlenmesi açısından önemli görülmüştür.

Araştırmanın Amacı

Program okuryazarlığı, öğretmenlerin eğitim süreci boyunca hem bir yol haritası hem de bir kılavuz özelliği taşıyan eğitim programını okuma ve takip etme olarak tanımlanmakta ve eğitimin niteliği açısından öğretmenlerin eğitim programı okuryazarı olmaları gerektiği alan yazında ifade edilmektedir. Öğretim programına bağlılık kavramı ise, alan yazında yapılan tanımlamalar dikkate alınarak öğretilen program ile öğrenilen programın uyumu olarak ifade edilebilmektedir. Bu ifade doğrultusunda öğretim programına bağlılık kavramının önemli

olduğu ve ölçülmesi gerektiği düşünülerek Dane ve Schneider (1998) tarafından beş öge belirlenmiştir. Bu beş ögeden biri olan “program farklılaşması” ögesinin içeriğinin incelenmesi sonucu bu ögenin içeriğinin program okuryazarlığı kavramı içeriğiyle benzer yönlerinin olduğu görülmüş ve program okuryazarlığının, öğretim programına bağlılık üzerinde bir etkisi olabileceği düşünülmüştür. Bu bağlamda çalışmanın amacı, “Öğretmenlerin program okuryazarlıkları ile öğretim programına bağlılıkları arasındaki ilişkinin incelenmesi” olarak belirlenmiştir.

Öğretmenler için, “program okuryazarlığı” ve “öğretim programına bağlılık” kavramlarının öneminden dolayı, bu iki önemli kavramın birbiri üzerinde etkilerinin olup olmadığının incelenmesi gerektiği düşünülmüştür. Bu bağlamda çalışmamızın problem cümlesini “Öğretmenlerin program okuryazarlıkları ile öğretim programına bağlılıkları arasındaki ilişki nedir?” sorusu oluşturmaktadır. Ayrıca bu çalışmada hem eğitim programı okuryazarlık düzeyi hem de öğretim programına bağlılık düzeyi, öğretmenlerin çeşitli değişkenleri (cinsiyet, mesleki kıdem ve eğitim düzeyi) açısından da ayrı ayrı incelenecektir. Bu açıdan, ana problem çerçevesinde aşağıda verilen alt sorulara da cevaplar aranacaktır.

1. Öğretmenlerin cinsiyet, mesleki kıdem ve eğitim düzeyleri açısından;
 - 1.1. Program okuryazarlık düzeyleri arasında farklılık var mıdır?
 - 1.2. Öğretim programına bağlılık düzeyleri arasında farklılık var mıdır?
2. Öğretmenlerin program okuryazarlık düzeylerinin öğretim programına bağlılıkları üzerinde bir etkisi var mıdır?

YÖNTEM

Araştırma modeli, araştırmanın amacı ile ilgili verilerin toplanması, analizi ve yorumlanmasının uygun ve ekonomik olabilmesi için gerekli ortamın düzenlenmesidir (Karasar, 2010). Bu araştırmanın modeli olarak da öğretmenlerin program okuryazarlıkları ile öğretim programlarına bağlılıkları arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlandığından nicel araştırma yöntemlerinden olan ilişkisel tarama modeli tercih edilmiştir. Araştırmada bir ilişkinin incelemesi söz konusu olduğu için, bu model tercih edilmiştir.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini Gaziantep ilinde Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı resmi anaokulu, ilkokul, ortaokul ve liselerde görev yapan öğretmenler oluşturmaktadır. Evrenin çok büyük olmasından dolayı evrenin tamamı ile çalışmak yerine evreni temsil edebileceği düşünülen örneklem grubu ile çalışma tamamlanmıştır. Örneklem, küme örnekleme yöntemi ile belirlenmiştir. Evrenin hacim olarak büyük olması ve geniş bir coğrafi alana yayılması durumunda küme örnekleme ile evrene erişim kolaylaşacak ve araştırmacının ulaşım

masrafları azalacak, araştırmacının araştırma verileri üzerindeki denetimi artacak ve araştırmacı zaman kazanacaktır (Baltacı, 2018). Bu nedenle bu çalışmada da küme örnekleme yöntemi tercih edilmiş olup bu kapsamda Gaziantep ili merkezi ilçelerinden (Şahinbey ve Şehitkâmil) rastgele seçilen iki anaokulu, üç ilkokul, dört ortaokul ve dört lise düzeyindeki resmi okullara ulaşılmıştır.

Örnekleme belirtilen öğretmenlere ilişkin demografik bilgiler aşağıda verilmiştir. Tablo 1. de örnekleme yer alan öğretmenlerin cinsiyetlerine göre dağılımları belirtilmiştir.

Tablo 1. Örneklem grubunun cinsiyet dağılımı

Cinsiyet	N	%
1. Kadın	212	53,81
2. Erkek	182	46,19
Toplam	394	100

Tablo 2. de örnekleme yer alan öğretmenlerin mesleki kıdemlerine göre dağılımları belirtilmiştir.

Tablo 2. Örneklem grubunun mesleki kıdem dağılımı

Mesleki kıdem	N	%
1. 0 - 5 yıl	76	19,29
2. 6 - 10 yıl	104	26,40
3. 11 - 15 yıl	104	26,40
4. 16 - 20 yıl	78	19,80
5. 20 yıl ve üzeri	32	8,12
Toplam	394	100

Tablo 3. te örneklem grubunda yer alan öğretmenlerin eğitim düzeylerine göre dağılımları verilmiştir.

Tablo 3. Örneklem grubunun eğitim düzeyi dağılımı

Eğitim düzeyi	N	%
1. Lisans	274	69,54
2. Yüksek Lisans	120	30,46
Toplam	394	100

Veri Toplama Araçları

Bu çalışmada öğretmenlerin program okuryazarlık düzeylerini belirlemek amacıyla veri toplama aracı olarak Bolat (2017) tarafından geliştirilen “Eğitim Programı Okuryazarlığı Ölçeği (EPOÖ)” kullanılmıştır. Çalışma grubunu 313 lisans öğrencisinin oluşturduğu bu ölçek 29 maddeden oluşan iki boyutlu bir ölçektir. Birinci boyut olan okuma boyutu 15, ikinci boyut

olan yazma boyutu ise 14 maddeden meydana gelmektedir. Ölçeğin tamamının Cronbach's Alpha içtutarlılık katsayısı ise 0,94'dür.

Araştırmanın amacı doğrultusunda öğretmenlerin öğretim programlarına bağlılık düzeylerinin ölçülebilmesi için veri toplama aracı olarak Yaşaroğlu ve Manav (2015) tarafından geliştirilen "Öğretim Programına Bağlılık Ölçeği (ÖPBÖ)" kullanılmıştır. Çalışma grubunu 167 öğretmenin oluşturduğu bu ölçek faktör analizi sonuçlarına göre madde yük değerleri .355 - .757 arasında değişen 20 maddeden oluşan tek faktörlü bir ölçektir. 16 olumlu 4 olumsuz madde içermektedir. Cronbach alpha iç tutarlılık katsayısı .892 olarak hesaplanan ölçekte tek faktörlü yapının toplam varyansın % 35.815'ini açıkladığı sonucuna ulaşılmış ve bu sonuç doğrultusunda geçerli ve güvenilir, likert tipi bir ölçek geliştirilmiştir.

Verilerin Analizi

Bu çalışmada veriler Bolat (2017) tarafından geliştirilen "Eğitim Programı Okuryazarlığı Ölçeği (EPOÖ)" ve Yaşaroğlu ve Manav (2015) tarafından geliştirilen "Öğretim Programına Bağlılık Ölçeği (ÖPBÖ)" ile elde edilmiştir. İlk aşamada toplanan verilerin analizinde uç değerler içeren veriler belirlenerek analizden çıkarılmıştır. Daha sonra araştırma verilerinin normallik dağılımına tekrar bakılmıştır. Veri setinin öğretim programına bağlılık ölçeği(öpbö) açısından çarpıklık katsayısı -,525 ve basıklık katsayısı -,423, eğitim programı okuryazarlığı ölçeğinin okuma boyutu(epo) açısından çarpıklık katsayısı -,370 ve basıklık katsayısı -1,035, yazma boyutu(epy) açısından ise çarpıklık katsayısı -,378 ve basıklık katsayısı -,623 olarak bulunmuştur. Tabachnick ve Fidell (2001)'in -1.5 ile +1.5 arasında çarpıklık ve basıklık değerlerine sahip verilerin normal dağılıma sahip olduğu varsayımıyla verilerin normal dağıldığına karar verilmiştir.

Araştırma verilerinden elde edilen frekans, yüzde dağılımı, aritmetik ortalama gibi istatistiklerin yanında, araştırmanın alt problemleri doğrultusunda çeşitli değişkenler bakımından farklılık gösterip göstermediğinin incelenmesi için, iki alt gruplu kategorik değişkenlerde bağımsız örneklem t testi, ikiden fazla alt gruplu kategorik değişkenlerde tek yönlü varyans analizi(tek yönlü ANOVA) testi kullanılmıştır. ANOVA testi ile çıkan sonuçların istatistiksel açıdan anlamlı olup olmadığına karar verebilmek için Post Hoc testlerinden, grup varyanslarının eşit olduğu varsayımı karşılandığından ve grup sayısı fazla olduğundan çoklu karşılaştırma testi olarak "Tukey" testi seçilmiştir. Araştırmanın ana amacı doğrultusunda ise öğretmenlerin program okuryazarlığı düzeylerinin (kullanılan ölçek doğrultusunda eğitim programı okurluğu(epo) ve eğitim programı yazarlığı(epy) şeklinde boyutlara ayrılmış haliyle) öğretim programına bağlılık düzeyleri üzerinde etkisinin incelenmesi için regresyon analizi uygulanmıştır.

BULGULAR

Öğretmenlerin program okuryazarlığı düzeylerinin belirlenebilmesi için Bolat (2017) tarafından geliştirilen “Eğitim Programı Okuryazarlığı Ölçeği” kullanılmıştır. Bu ölçek okuma ve yazma olmak üzere iki alt boyuttan oluşmaktadır. Okuma boyutuna ait bulgular tablolarda “Epo” şeklinde ve yazma boyutuna ait bulgular ise tablolarda “Epy” şeklinde kısaltılarak kullanılmıştır. Ayrıca öğretmenlerin öğretim programına bağlılık düzeylerinin belirlenebilmesi için Yaşaroğlu ve Manav (2015) tarafından geliştirilen “Öğretim Programına Bağlılık Ölçeği” kullanılmıştır. Tek alt boyuttan oluşan bu ölçekle elde edilen bulgular tablolarda “öpbö” şeklinde kısaltılarak ifade edilmiştir. “Eğitim Programı Okuryazarlığı Ölçeği” ve ölçeği oluşturan alt boyutlar ile “Öğretim Programına Bağlılık Ölçeği” ne ait frekans değerleri Tablo 4 de sunulmuştur.

Tablo 4. Öğretmenlerin Program Okuryazarlığı ve Öğretim Programına Bağlılık Düzeylerinin Frekans Değerleri

Sapma	N	Minimum	Maximum	Aritmetik Ortalama	Standart
Öpbö ,48	394	3,05		5,00	4,26
Epo ,52	394	3,00		5,00	4,30
Epy ,70	394	2,00		5,00	3,93

Tablo 4. incelendiğinde araştırmaya katılan öğretmenlerin öğretim programına bağlılık düzeylerine (Öpbö) ait aritmetik ortalama 4,26 ($\bar{X}=4,26$) olduğundan öğretim programına bağlılık düzeylerinin yüksek olduğu söylenebilmektedir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin “Eğitim Programı Okuryazarlığı Ölçeği” nin okuma alt boyutu düzeyine (Epo) ait aritmetik ortalama 4,30 ($\bar{X}=4,30$) ve yazma alt boyutu düzeyine (Epy) ait aritmetik ortalama da 3,93 ($\bar{X}=3,93$) olduğundan öğretmenlerin bu boyutlara ait düzeylerinin de yüksek olduğu söylenebilmektedir. Buradan hareketle öğretmenlerin sahip oldukları düzeylerin içerisinde en yüksek düzeyin eğitim programı okurluğu düzeyi ($\bar{X}=4,30$), daha sonra öğretim programına bağlılık düzeyi ($\bar{X}=4,26$) ve son olarak da eğitim programı yazarlığı düzeyi ($\bar{X}=3,93$) olduğu görülmektedir.

Öğretmenlerin program okuryazarlığı ve alt boyutlarına ait düzeyleri ile öğretim programına bağlılık düzeylerinin cinsiyet ve eğitim düzeyi değişkeni açısından anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğinin belirlenmesi için bağımsız örneklem t testi uygulanmıştır. Cinsiyet değişkeni için uygulanan t testinden elde edilen bulgular Tablo 5. de sunulmuştur.

Tablo 5. Öğretmenlerin Program Okuryazarlığı ve Öğretim Programına Bağlılık Düzeylerinin Cinsiyet Değişkeni Açısından İncelenmesi (t testi sonuçları)

	Cinsiyet	N	Aritmetik Ortalama	S	p
Öpbö	Kadın	212	4,27	,47	,78
	Erkek	182	4,25	,49	
Epo	Kadın	212	4,28	,52	,40
	Erkek	182	4,32	,52	
Epy	Kadın	212	3,92	,68	,65
	Erkek	182	3,95	,72	

Tablo 5. incelendiğinde öğretmenlerin cinsiyet değişkeni açısından öğretim programına bağlılık (öpbö) düzeyleri ($p=,78$) $p<.05$ anlamlılık kuralına uymadığından öğretmenlerin öğretime programına bağlılık düzeylerinin cinsiyet değişkeni açısından aralarında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı söylenebilmektedir. Aynı şekilde eğitim programı okurluğu (Epo) düzeyleri ($p=,40$) ve eğitim programı yazarlığı (Epy) düzeyleri ($p=,65$) $p<.05$ anlamlılık kuralına uymadığından öğretmenlerin program okuryazarlığı düzeylerinin cinsiyet değişkeni açısından aralarında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmadığı söylenebilmektedir. Eğitim düzeyi değişkeni için uygulanan t testine ait bulgular tablo 6. te sunulmuştur.

Tablo 6. Öğretmenlerin Program Okuryazarlığı ve Öğretim Programına Bağlılık Düzeylerinin Eğitim Düzeyi Değişkeni Açısından İncelenmesi (t testi Sonuçları)

	Eğitim düzeyi	N	Aritmetik Ortalama	S	p
Öpbö	Lisans	274	4,17	,49	,00
	Yüksek Lisans	120	4,46	,38	
Epo	Lisans	274	4,20	,55	,00
	Yüksek Lisans	120	4,51	,37	
Epy	Lisans	274	3,79	,74	,00
	Yüksek Lisans	120	4,23	,47	

Tablo 6. incelendiğinde öğretmenlerin öğretim programına bağlılık düzeyleri (öpbö) ile program okurluğu (Epo) ve program yazarlığı (Epy) düzeylerinin ($p=,00$) $p<.05$ anlamlılık kuralını sağladığından öğretmenlerin öğretim programına bağlılık ve program okuryazarlığı düzeyleri arasında eğitim düzeyleri değişkeni açısından istatistiki anlamda anlamlı bir fark bulunduğu ve bu farkın yüksek lisans öğretmenler yönünde olumlu olduğu söylenebilmektedir.

Tablo 7. üzerinde öğretmenlerin program okuryazarlığı ve öğretim programına bağlılık düzeylerine ilişkin mesleki kıdem değişkeni açısından elde edilen bulgular gösterilmiştir.

Tablo 7. Öğretmenlerin Program Okuryazarlığı ve Öğretim Programına Bağlılık Düzeylerinin Mesleki Kıdem Değişkeni Açısından İncelenmesi (ANOVA sonuçları)

		N	Aritmetik Ortalama	S	F	sd	p
Öpbö	0-5 yıl	76	4,43	,43	8,07	393	,00
	6-10 yıl	104	4,31	,45			
	11-15 yıl	104	4,10	,51			
	16-20 yıl	78	4,17	,47			
	20yıl üzeri	32	4,43	,43			
	Total	394	4,26	,49			
Epo	0-5 yıl	76	4,39	,46	4,50	393	,00
	6-10 yıl	104	4,36	,49			
	11-15 yıl	104	4,18	,55			
	16-20 yıl	78	4,20	,54			
	20yıl üzeri	32	4,51	,44			
	Total	394	4,30	,51			
Epy	0-5 yıl	76	4,16	,62	8,71	393	,00
	6-10 yıl	104	4,07	,62			
	11-15 yıl	104	3,74	,72			
	16-20 yıl	78	3,70	,71			
	20yıl üzeri	32	4,14	,64			
	Total	394	3,93	,70			

Tablo 7. incelendiğinde öğretmenlerin program okuryazarlığı (Epo ve Epy) ve öğretim programına bağlılık (öpbö) düzeylerinin ($p=,00$) $p<.05$ anlamlılık kuralını sağladığından mesleki kıdem değişkeni açısından istatistiksel anlamda anlamlı bir farklılığın söz konusu olduğu söylenebilmektedir. Bu farklılığın kaynağının belirlenmesi açısından Post Hoc testlerinden, grup varyanslarının eşit olduğu varsayımı karşılandığından ve grup sayısı fazla olduğundan çoklu karşılaştırma testi olarak “Tukey” testi seçilmiştir. “Tukey” testi verileri incelendiğinde mesleki kıdem değişkeni açısından öğretmenlerin öğretim programına bağlılık düzeyleri (öpbö) 0-5 yıl ile 11-15 yıl ve 16-20 yıl arasında $p=,00$ olduğundan bu mesleki kıdemler arasında istatistiki olarak anlamlı bir fark olduğu söylenebilmektedir. Aynı şekilde 6-10 yıl ve 11-15 yıl arasında yine $p=,00$ olduğundan bu mesleki kıdemler arasında da istatistiki olarak anlamlı fark görülmektedir. 11-15 yıl ile 20 yıl üzeri mesleki kıdem arasında da $p=,00$ olduğundan burada da anlamlı bir farklılık söz konusudur. Eğitim programı okurluğu (Epo) düzeyinde 0-5 yıl ile 11-15 yıl mesleki kıdemleri arasında $p=,04$ olduğundan anlamlı bir farklılık söz konusudur. Ayrıca 11-15 yıl ile 20 yıl üzeri mesleki kıdemler arasında da $p=,01$

olduğundan anlamlı farklılığın olduğu söylenebilmektedir. Aynı düzeyde 16-20 yıl ve 20 yıl üzeri mesleki kıdemler arasında $p=,03$ olarak bulunduğundan bu mesleki kıdemler arasında da anlamlı fark söz konusudur. Eğitim programı yazarlığı düzeyinde (Epy) 0-5 yıl ile 11-15 yıl ve 16-20 yıl mesleki kıdemleri arasında $p=,00$ olduğundan anlamlı bir farklılığın olduğu söylenebilmektedir. 6-10 yıl ile 11-15 yıl ve 16-20 yıl mesleki kıdemleri arasında aynı şekilde $p=,00$ olduğundan anlamlı bir farklılık söz konusudur. 11-15 yıl ile 20 yıl üzeri mesleki kıdem arasında $p=,03$ olarak bulunduğundan ve 16-20 yıl ile 20 yıl üzeri mesleki kıdemler arasında da $p=,01$ olarak bulunduğundan bu mesleki kıdemler arasında da anlamlı farkın bulunduğu söylenebilmektedir.

Tablo 8. üzerinde eğitim programı okurluğunun (epo) öğretim programına bağlılık (öpbö) üzerine etkisinin incelendiği regresyon analizi sunulmuştur.

Tablo 8. Öğretmenlerin Program Okurluğu Düzeyinin Öğretim Programına Bağlılık Düzeyi Üzerinde Etkisinin İncelenmesi (Regresyon Analizi)

Model	B	Standart Hata	Beta	R kare	t	p
1 (Sabit)	1,19	,13		0,60	9,28	,00
Epo	,71	,03	,77		24,02	,00

a. Bağımlı değişken: öpbö

Tablo 8. incelendiğinde p değerinin ($p=0,00$), $0,05$ 'ten küçük olduğu görülmektedir. Bu durumda da yordayıcı değişken olan öğretmenlerin eğitim programı okurluğu düzeylerinin (epo) yordanan değişken olan öğretmenlerin öğretim programına bağlılık düzeylerine (öpbö) istatistiksel olarak anlamlı etkisinin olduğu söylenebilmektedir. Ayrıca yordayan değişkenin yordanan değişken üzerindeki değişimi açıklama oranı olan R Square (R^2) değerinin $0,60$ olması öğretim programına bağlılık üzerindeki etkinin %60'ının eğitim programı okurluğu ile açıklanabileceğini göstermektedir. Regresyon denklemine esas yordayıcı değişken katsayısının ($B=0,71$) anlamlılık testi de, eğitim programı okurluğunun anlamlı bir yordayıcı olduğunu göstermektedir ($p=0,00$). Regresyon analizi sonucuna göre öğretim programına bağlılığı(öpbö) yordayan regresyon denklemi şu şekildedir:

$$[\text{Öpbö} = (0,71 \times \text{Epo}) + 1,19]$$

Tablo 9. üzerinde de öğretmenlerin program yazarlığı düzeylerinin (epy) öğretim programına bağlılık düzeyleri (öpbö) üzerindeki etkisinin incelendiği regresyon analizi sunulmuştur.

Tablo 9. Öğretmenlerin Program Yazarlığı Düzeyinin Öğretim Programına Bağlılık Düzeyi Üzerinde Etkisinin İncelenmesi (Regresyon Analizi)

Model	B	Standart Hata	Beta	R kare	t	p
1 (Sabit)	2,27	,09		0,54	24,05	,00
Epy	,51	,02	,73		21,38	,00

a. Bağımlı değişken: öpbö

Tablo 9. incelendiğinde p değerinin ($p=0,00$) $0,05$ 'ten küçük olduğu görülmektedir. Bu durumda yordayıcı değişken olan öğretmenlerin eğitim programı yazarlığı düzeyinin (epy) yordanan değişken olan öğretmenlerin öğretim programına bağlılık düzeyleri (öpbö) üzerindeki etkisinin istatistiksel olarak anlamlı olduğunu söylemek mümkündür. Ayrıca yordayan değişkenin yordanan değişken üzerindeki değişimi açıklama oranı olan R Square (R^2) değerinin $0,54$ olması öğretim programına bağlılık üzerindeki etkinin %54'ünün eğitim program yazarlığı ile açıklanabileceğini göstermektedir. Regresyon denklemine esas yordayıcı değişken katsayısının ($B=0,51$) anlamlılık testi de eğitim programı yazarlığının (epy) anlamlı bir yordayıcı olduğunu göstermektedir ($p=0,00$). Regresyon analizi sonucuna göre öğretim programına bağlılığı (öpbö) yordayan regresyon denklemi şu şekildedir:

$$[\text{Öpbö} = (0,51 \times \text{Epy}) + 2.27]$$

SONUÇ, TARTIŞMA ve ÖNERİLER

Araştırmanın sonucu öğretmenlerin genel itibariyle program okuryazarlık düzeylerinin yüksek olduğunu göstermektedir. Program okuryazarlığının alt boyutu olan program okurluğu düzeyinin ise diğer bir alt boyut olan program yazarlığı düzeyine göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Araştırma bulgularından elde edilen bu sonucun literatürdeki program okuryazarlığı ile ilgili öğretmenlerle ve öğretmen adaylarıyla yapılan araştırma sonuçları ile genel olarak paralellik gösterdiği görülmektedir. Sural ve Dedebali (2018) tarafından yapılan, “Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü Öğretmen Adaylarının Program Okuryazarlığı ve Bilgi Okuryazarlığı Düzeyleri Üzerine Bir Çalışma” isimli makalenin, Aslan (2018) tarafından yapılan “Ortaokul Öğretmenlerinin Program Okuryazarlık Düzeyleri” isimli yüksek lisans tez çalışmasının, Çetinkaya ve Tabak (2019) tarafından yapılan “Öğretmen Adaylarının Eğitim Programı Okuryazarlık Yeterlikleri” isimli makalenin ve Kuyubaşoğlu (2019) tarafından yapılan “Öğretmenlerin Eğitim Programı Okuryazarlığı Yeterliklerinin İncelenmesi” isimli yüksek lisans tez çalışmasının sonuçları bu araştırma sonuçlarını destekler niteliktedir. Diğer yandan Kahramanoğlu (2019) tarafından yapılan “Öğretmenlerin Öğretim Programı Okuryazarlığına Yönelik Yeterlik Düzeyleri Üzerine Bir İnceleme” isimli makalede öğretmenlerin program okuryazarlığı düzeyleri orta düzey olarak tespit edildiğinden bulguları

ile bu çalışmadan elde edilen bulgular örtüşmemektedir. Bu sonuçlar öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının genel olarak program okuryazarlığı becerisine sahip olduklarını göstermektedir.

Öğretmenlerin program okuryazarlığı düzeyinin cinsiyet değişkeni açısından incelenmesinde anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Elde edilen bu sonuç ile ilgili literatüre bakıldığında; Aslan (2018) tarafından yapılan, “Ortaokul Öğretmenlerinin Program Okuryazarlık Düzeyleri” isimli yüksek lisans tez çalışmasından ve Keskin (2020) tarafından yapılan, “Öğretmenlerin Öğretim Programı Okuryazarlık Düzeylerine Yönelik Algılarının Belirlenmesi” isimli doktora tezi çalışmasından elde edilen sonuçlar bu araştırma sonucunu destekler niteliktedir. Kahramanoğlu (2019) tarafından yapılan “Öğretmenlerin Öğretim Programı Okuryazarlığına Yönelik Yeterlik Düzeyleri Üzerine Bir İnceleme” isimli çalışmada ise öğretmenlerin program okuryazarlık düzeylerinin cinsiyet değişkeni açısından incelenmesi sonucu kadınların lehine anlamlı bir farklılığın olduğu tespit edildiğinden bu sonuç bu çalışmanın sonucu ile örtüşmemektedir. Bu sonuçlar doğrultusunda genel anlamda cinsiyet değişkeninin program okuryazarlığı üzerinde bir etkisinin olmadığını söylemek mümkündür.

Öğretmenlerin program okuryazarlığı düzeylerinin eğitim düzeyi açısından incelenmesinde ise anlamlı farklılık tespit edilmiş ve bu farklılığın yüksek lisans yapan öğretmenler lehine olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Keskin (2020), “Öğretmenlerin Öğretim Programı Okuryazarlık Düzeylerine Yönelik Algılarının Belirlenmesi” isimli doktora tezi çalışmasında lisansüstü eğitimin öğretmenlerin program okuryazarlığını geliştirmelerine katkı sağlayacağını savunmuş ancak araştırma kapsamında yeteri sayıda lisansüstü eğitim seviyesine sahip öğretmen bulunmadığından bu ifadesini istatistiksel verilerle destekleyememiştir. Savunulan bu düşünce ve bu çalışmadan elde edilen sonuçlar doğrultusunda lisansüstü eğitimin program okuryazarlığı üzerinde olumlu etkisinin olabileceği düşünülmektedir.

Öğretmenlerin program okuryazarlığı düzeyindeki diğer bir değişken ise mesleki kıdem değişkeni olmuştur. Mesleki kıdem değişkeni açısından da öğretmenlerin program okuryazarlıkları düzeyinde anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Bu farklılığın ayrıntılı incelemesi sonucu öğretmenliğin ilk beş yılındaki öğretmenler ile yirmi yıl üzeri çalışan öğretmenlerin program okuryazarlığı düzeyinin daha yüksek olduğunu söylemek mümkündür. Elde edilen bu veri Aslan (2018), Kahramanoğlu (2019) ve Keskin (2020) tarafından yapılan çalışma sonuçları ile örtüşmemektedir. Bu nedenle bu çalışmanın bulgularıyla tutarlı olmayan araştırmaların literatürde mevcut olduğunu söylemek mümkündür.

Araştırmanın bir diğer boyutu olan öğretim programına bağlılık kavramı açısından elde edilen veriler sonucunda öğretmenlerin öğretim programına bağlılık düzeyi yüksek çıkmıştır. Program okuryazarlığı ile karşılaştırıldığında bu düzey program okurluğundan düşük,

program yazarlığından yüksek çıkmıştır (epo=4.30, öpbö=4.26, epy=3.93). Bu sonuç ilgili literatürde yer alan; Eğitimde Değişim ve Öğretmenlerin Değişim Algıları (Akpınar ve Aydın, 2007), Öğretmenlerin Eğitim Programı Tasarım Yaklaşımı Tercihlerinin Öğretim Programına Bağlılıklarıyla Olan İlişkisinin İncelenmesi (Burul, 2018), Ortaokul Öğretmenlerinin Öğretim Programına Bağlılıklarının İncelenmesi (Aslan ve Erden, 2020) isimli çalışmaların sonuçları örtüşmektedir. Buradan hareketle genel anlamda öğretmenlerin programı aslına sadık kalarak uygulamaya koydukları yorumu yapılabilmektedir.

Öğretmenlerin öğretim programına bağlılık düzeyleri cinsiyet değişkeni açısından incelenmiş ve anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir. Burul (2018) ile Aslan ve Erden (2020)'nin yaptıkları çalışmalarda da cinsiyet değişkeninin anlamlı bir farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır. Bu durumda cinsiyetin öğretim programına bağlılık düzeyi üzerinde bir etkisinden söz edilemeyeceği sonucuna ulaşılmaktadır.

Öğretmenlerin öğretim programına bağlılık düzeyleri eğitim düzeyi değişkeni açısından da incelenmiş ve anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Bu anlamlı farklılığın yüksek lisans yapan öğretmenler lehine olduğu görülmüştür. Bu sonuç, Fogo, Reisman ve Kırparataşı (2019) tarafından yapılan, "Teacher adaptation of document-based history curriculum: Results of the reading like a historian curriculum-use survey" isimli çalışma tarafından desteklenir niteliktedir. Fogo, Reisman ve Kırparataşı (2019), Tarih ve Sosyal Bilimler alanlarındaki öğretmenlerin öğretim programında yapılan değişikliklere göre ders materyallerinde nasıl uyarlama yaptıklarını belirledikleri analiz sonucunda öğretmenlerin uyarlama süreçlerinde eğitim düzeyleri değişkenleri açısından lisansüstü lehine olacak şekilde anlamlı farklılık tespit etmişlerdir. Elde edilen bu bulguların bu çalışmaya ait bulgularla örtüşmesinden yola çıkılarak lisansüstü eğitimin öğretim programına bağlılık üzerinde olumlu etkisinin olacağı yorumu yapılabilmektedir.

Mesleki kıdem değişkeni de öğretmenlerin öğretim programına bağlılık düzeyleri açısından incelenmiş ve anlamlı farklılık bulunmuştur. Bu farklılığın nedenini ortaya koymak için yapılan ayrıntılı analiz sonucunda anlamlı farklılığın, program okuryazarlığı analizi ile benzer şekilde, öğretmenliğin ilk beş yılını çalışan ve yirmi yıldan fazla görev yapan öğretmenler lehine olduğu görülmüştür. Bu sonuç, Fogo, Reisman ve Kırparataşı (2019) tarafından yapılan çalışmanın sonuçları ile örtüşmektedir.

Araştırmada incelenen öğretmenlerin program okuryazarlığı ve öğretmenlerin öğretim programına bağlılıkları arasındaki ilişki de veriler doğrultusunda analiz edilmiştir. İki kavram arasındaki basit doğrusal ilişki analiz sonucunda pozitif yönde yüksek düzeyde anlamlı çıkmıştır. Yani öğretmenlerin program okuryazarlığı ile öğretmenlerin öğretim programına bağlılıkları arasında bir ilişkiden bahsetmek ve birbirlerini etkileyebileceklerini söylemek bu analizler ışığında mümkündür.

Araştırmanın ana amacını oluşturan “öğretmenlerin program okuryazarlığı düzeyinin öğretim programına bağlılık düzeyleri üzerinde etkisinin incelenmesi” amacı doğrultusunda program okuryazarlığının, program okurluğu ve program yazarlığı olarak ayrı ayrı öğretim programına bağlılık üzerinde etkisi doğrusal olarak analiz edilmiştir. Analizler sonucunda hem program okurluğunun hem de program yazarlığının öğretim programına bağlılık üzerinde anlamlı etkisinin olduğu yani yordayıcısı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Buradan hareketle iki alt boyut birleştirilerek program okuryazarlığının öğretim programına bağlılık üzerinde etkisinin olduğu ve program okuryazarlığının öğretim programına bağlılığın yordayıcısı olduğunu söylemek mümkündür. Bu durum, program okuryazarlığı yüksek olan öğretmenlerin öğretim programına bağlılık düzeylerinin de yüksek olacağı, tam tersi şekilde, program okuryazarlığı düzeyi düşük olan öğretmenlerin öğretim programına bağlılık düzeylerinin de düşük olacağı, özetle program okuryazarlığı düzeyinin öğretim programına bağlılık düzeyi üzerinde etkisinin olduğu şeklinde yorumlanabilmektedir. Bu sonuç doğrultusunda araştırmamızın ana problemini oluşturan “öğretmenlerin program okuryazarlıkları ile öğretim programına bağlılıkları arasındaki ilişki nedir?” şeklindeki sorunun da cevabı ortaya konmuştur.

Yapılan bu çalışma ile ulaşılan öğretmenler için program okuryazarlığı ve öğretim programına bağlılık kavramlarının öneminden dolayı, bu kavramlar hakkında öğretmenlere mesleki hizmet içi eğitimlerin düzenlenmesi faydalı görülmektedir. Bu eğitimler için alanında uzman akademisyenlerle iş birliği yapılması, bu konu hakkında seminer, çalıştay, konferans gibi faaliyetlerin düzenlenmesi de faydalı olacaktır. Öğretmenlerin bu kavramlar hakkındaki düzeylerini belirlemek adına belirli aralıklarla sınavların yapılması ve sınav sonucuna göre eğitimlerin organize edilmesi ise çalışmaların verimini artıracaktır. Önceki yıllarda kapanmış olan Eğitim Programları ve Öğretim lisans programının tekrar açılmasının ise genel anlamda olumlu katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Ayrıca bu çalışmadan elde edilen verilere göre program yazarlığı düzeyi, program okurluğu düzeyine göre düşük çıkmıştır. Bu nedenle öğretmenlere aktif katılım gösterebilecekleri program yazma eğitimleri düzenlenebilir. Ayrıca yine çalışma sonucu elde edilen yüksek lisans lehine olan sonuçlardan yola çıkılarak öğretmenleri lisansüstü eğitime teşvik edici uygulamaların artırılması sağlanabilir.

Kaynakça

- Arı, A. (2010). Öğretmen adaylarının ilköğretim programıyla ilgili eğitim fakültelerinde kazandıkları bilgi ve beceri düzeylerine ilişkin görüşleri. *Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29, 251-274.
- Baltacı, A. (2018). Nitel Araştırmalarda Örneklem Yöntemleri ve Örnek Hacmi Sorunsalı Üzerine Kavramsal Bir inceleme. *Bülent Ecevit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(1), 231-274
- Bay, E., Kahramanoğlu, R., Döş, B. ve Özpolat, E. (2017). Programa bağlılığı etkileyen faktörlerin analizi, *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(43), 110-137.
- Bolat, Y. (2014). Öğrenci Gözüyle Sınıfın Örtük Programı. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(18), 510-536.
- Bolat, Y. (2017). Eğitim Programı Okuryazarlığı Kavramı ve Eğitim Programı Okuryazarlığı Ölçeği. *Turkish Studies*, 12(18), 121-138.
- Bümen, N. T., Çakar, E., ve Yıldız, D. G. (2014). Türkiye’de öğretim programına bağlılık ve bağlılığı etkileyen etkenler. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi*, 14(1), 203-228.
- Bümen, N.T. ve Yazıcılar, Ü. (2020). Öğretmenlerin öğretim programı uyarlamaları üzerine bir durum çalışması: devlet ve özel lise farklılıkları. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 40(1), 183-224.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, O. E., Karadeniz, S. ve Demirel, F. (2014). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Yayınevi.
- Clements, D. H., Sarama, J., Wolfe, C. B., ve Spitler, M. E. (2015). Sustainability of a scale-up intervention in early mathematics: A longitudinal evaluation of implementation fidelity. *Early Education and Development*, 26, 427-449.
- Dane, A. V. ve Schneider, B. H. (1998) Program integrity in primary and early secondary prevention: Are implementation effects out of control? *Clinical Psychology Review*, 18, 23-45.
- Demirel, Ö. (1999). *Eğitimde Program Geliştirme*. Ankara: Pegem Yayınevi.
- Demirel, Ö. (2007). *Kuramdan Uygulamaya Eğitimde Program Geliştirme*. (10. Baskı). Ankara: Pegem Yayınevi
- Demirel, Ö. (2008). *Öğretme sanatı*. Ankara: Pegem Yayınevi.
- Demirel, Ö. (2009). *Kuramdan Uygulamaya Eğitimde Program Geliştirme*. Ankara: Pegem Yayınevi.

- Demirel, Ö. (2015). *Kuramdan uygulamaya eğitimde program geliştirme*. Ankara: Pegem Yayınevi.
- Dönger, A. ve Sarıgöz, O. (2017). *Anxiety of foreing language learning in vocational school students*. 3. International Multidisciplinary Congress of Eurasia, 27-30 April, Barcelona/Spain.
- Elliott, D. S., ve Mihalic, S. (2004). Issues in disseminating and repli- cating effective prevention programs. *Prevention Science*, 5(1), 47-53.
- Erden, M. (1998). *Eğitimde program değerlendirme*. 3.baskı, Ankara: Anı Yayıncılık.
- Ertürk, S. (1979). *Eğitimde Program Geliştirme*. Ankara: Yelkentepe.
- Gelmez Burakgazi, S. (2019). Programa Bağlılık: Karakutuyu Aralamak. *Başkent Universty Journal of Education*, 6(2), 236-24.
- Gregory, A. E. ve Cahill, M. A. (2009). Constructing critical literacy: Self-reflexive ways for curriculum and pedagogy. *Critical Literacy: Theories and Practices*, 3(2), 6-16.
- Gresham, F. M., Gansle, K. A., ve Noell, G. H. (1993). Treatment integrity in applied behavior analysis with children. *Journal of Applied Behavior Analysis*, 26(2), 257-263.
- Houang, R.T. ve Schmidt, W.H. (2009). TIMSS International Curriculum Analysis and Measuring Educational Opportunities. http://www.iea.nl/fileadmin/user_upload/IRC/IRC_2008/Papers/IRC2008_Houang_Schmidt.pdf
- Kahramanoğlu, R. (2019). Öğretmenlerin öğretim programı okuryazarlığına yönelik yeterlik düzeyleri üzerine bir inceleme. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 12(65), 827-840. doi:<http://dx.doi.org/10.17719/jisr.2019.3495>
- Karasar, N. (2010). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Layzer, C., Rosapep, L., ve Barr, S. (2014). A peer education program: delivering highly reliable sexual health promotion messages in schools. *Journal of Adolescent Health*, 54(3), 70-77.
- Lee, Y.J. ve Chue, S. (2013). The value of fidelity of implementation criteria to evaluate school-based science curriculum innovations. *International Journal of Science Education*, 35 (15), 2508-2537, doi:10.1080/09500693.2011.609189.
- MEB, (2012). Öğretmenlik mesleği genel yeterlikleri. www.otmg.meb.gov.tr/YetGenel.html
- MEB, (2018). Fen bilimleri dersi öğretim programı. (<https://mufredat.meb.gov.tr>).
- O'Donnell, C. L. (2008). Defining, conceptualizing, and measuring fidelity of implementation and its relationship to outcomes in K–12 curriculum intervention research. *Review of Educational Research*, 78(1), 33-84.
- Ornstein, A. C. ve Hunkins, F. P. (2017). *Curriculum--foundations, principles, and issues global edition*. Pearson Education Limited.

- Önel, İ. (2010). Tarihsel değişim sürecinde yaşam boyu öğrenme ve okuryazarlık: Türkiye deneyimi. *Bilgi Dünyası*, 11(1), 101-121.
- Özer, B. ve Alkan, S. (2017). AB ve Türkiye öğretmen yetiştirme programlarının karşılaştırmalı ve Türkiye için bir model önerisi. *Disiplinlerarası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 62-95.
- Özer, Y. ve Acar, M. (2011). Öğretmenlik mesleği genel yeterlikleri üzerine ikili karşılaştırma yöntemiyle bir ölçekleme çalışması. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(40), 89-101.
- Sarıgöz, O. (2016). Anthropological Attitudes and Views of The Teachers Towards Lifelong Learning. *The Anthropologist*, 24(2), p. 598-610.
- Sarıgöz O. ve Özkartal Z. (2016). An Examination of Preservice Teachers' Views Onimplicit Learning in Terms of Some Variables. *The Journal of International Social Research*, 9(44), p. 952-959.
- Stabback, P. (2016). *What Makes a Quality Curriculum? Current and Critical Issues in Curriculum and Learning*. UNESCO International Bureau of Education.
- Varış, F. (1996). *Eğitimde Program Geliştirme Teori ve Teknikler*: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Yar Yıldırım, V. (2020). Öğretmenlerin program okuryazarlıkları ölçeğinin geliştirilmesi: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21(1), 208-224. DOI: 10.17679/inuefd.590695
- Yaşaroğlu, C. ve Manav, F. (2015). Öğretim programına bağlılık ölçeği: Geçerlilik ve güvenirlik çalışması. *Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(4), 247-258.
- Yazıcılar Ü. ve Bümen N. T. (2015). *Öğretmenlerin Öğretim Programlarını Uyarlama Süreci Üzerine Kuramsal Bir İnceleme*. 24. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi "Herkes İçin Sürdürülebilir Eğitim" Niğde, 16-18 Nisan 2015, Bildiri Özetleri Kitapçığı, s.107-108. Ankara: Pegem Yayınevi